

PÁSZTOR ÉVA

„*Ki vágja ki az anyafákat?*”
 Katona Ágota költői estje
 a balassagyarmati Artéria művészeti galériában

A tehetséges fiatal költő iránt érdeklődőket Fricska Éva köszöntötte művészeti galériájában. Mint mondta, már régen felfedezte Ágotát, s felkeltette érdeklődését a *Törött árnyak* című kötete. Évekig őrizte azt a vágyat, hogy valamikor fog vele találkozni, s íme, eljött az idő, 2022. február 26-a.

Segítettem Évát elképzelésének, óhajának teljesítésében, hiszen szinte az Artéria indulásától résztvevője vagyok a rendezvényeknek, s egy alkalommal beszéltem neki volt balassis tanítványomról, akinek ismét megjelent egy verseskötete. Találkoztam egymással az álom és a va-

lóság, így szerveztük meg a februári találkozót.

Félve vállaltam el a beszélgetőpartneri feladatot, hiszen 2008-tól, Ágota érettségijétől tizennégy év telt el, s azóta csak egyszer találkoztunk, Vanyarcon, 2021 nyarán egy irodalmi fesztiválon. Igaz, addig internet segítségével tartottuk a kapcsolatot, egy kicsit nyomon tudtam követni sorsát. A találkozón megajándékozott új könyvével, amelynek rendkívül örültem. Jó volt tapasztalni, hogy ott folytattuk a beszélgetést, ahol több mint egy évtizede abbahagytuk. Kimondhatatlanul jólesett, hogy megmaradt a kedvessége, a figyelmessége, a szerénysége, a tisztelete és szeretete. Nagyon szép tanár–diák kapcsolat volt a miénk.

*Katona Ágota és Pásztor Éva
beszélgetése a balassagyarmati
Artéria Galériában*

A költői esten a beszélgetést egy kis múltbeli időutazással kezdtük, hogy a jelenlévők megismerjék Katona Ágotát.

A Kiss Árpád Általános Iskolából érkezett a Balassi Bálint Gimnáziumba. Példás szorgalmú, kitűnő tanuló volt. Érdekelte az irodalom, a magyar nyelv és kommunikáció, az idegen nyelvek, a zene, de a reál tantárgyak is. Sok időt fordított a tanulásra, az olvasásra, aminek az országos tanulmányi versenyekbe való eljutás és sikeres szereplés volt az eredménye. Szaktanárai kísérték őt a különböző magyarországi városokba, így nemcsak olvasmányjaiból ismerhette meg Győrt, Budapestet, Gyulát, hanem több alkalommal járt is ott, s felfedezhette értékeit, szépségeit.

Édesapját még gyermekként elveszítette, édesanyja és nagymamája nevelte őt. Egy virágokkal díszes kertés családi házban éltek, míg Ágota kedvéért, aki felvételt nyert az ELTE magyar-esztétika szakára, Budapestre költöztek. Az izgalmas, tanulással telt évek alatt nagymamája és édesanyja is elhagyta a földi világot, s Ágotának többnyire egyedül kellett szembenéznie a valósággal. Céltudatossága, erkölcsi tartása, állhatatossága, pozitív életszemlélete megtartotta őt jó embernek, s számtalan barátságot kötött a fővárosban. Jól érezte magát az értelmiségi pesti világban. A szerelem is megtalálta őt, ami nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ember igazán jól érezze magát a bőrében. A munka és a tanulás az egyetem óta mindennapjainak része, Ágota kollázsokat is készít, s fotózást tanul.

Szülővárosát nagyon szereti, élményeit magával vitte Budapestre, s ha úgy érzi, ezeket a kis emlékmagvakat elülteti verseiben.

Ágota már kisiskolás korában is írt rövid gyermekverseket, s amikor többszáz zsenge összegyűlt, egy kis kötetben megjelentek a válogatott, 2004–5-ben írt versei *Törött árnyak* címen. Magyartanáráként ajánlottam az olvasók figyelmébe a következőképpen:

„Egy tizenöt éves kamasz lány verseskötetét tartva kezében felmerülhet a kérdés: milyen mondanivalója lehet egy tinédzsernek, milyen tapasztalata,

ismerete lehet a világról, ha ilyen fiatalon az önkifejezésnek ezt az egyik legnehezebb, ugyanakkor a legnemesebb és legszebb útját választotta.

Minden versszerető ember csodálattal néz fel a költőre, akit a múzsa magához emel, különös képi látással, egyéni gondolkodásmóddal, utánozhatatlan bölcsességgel lát el. A költő az, aki kimondja a kimondhatatlant, szavakba önti az elmondhatatlant, helyettünk is.

Katona Ágota felkelti figyelmünket verseinek tartalmi és formai gazdagságával, lételméleti kérdéseket boncolgató filozofikus gondolkodásmódjával, különös képi és nyelvi megfogalmazásával.

Értelem és érzelem, valóság és képzelet, földi élet és misztikum, élet és halál, hit és szeretet gazdag skáláját mutatja meg a költő diáklány.

Hangulatvilága többnyire komor, képei érzékletesek, stílusa árnyalt, sokszor sejtelmes. Szóalkotásában egyéni törekvés ismerhető föl, ami önálló, autonóm személyiségre vall.

Katona Ágota versei ámulatba ejtők.”

A 100 oldalas kötet ciklusokba rendezett. Összegző erejűek a címeik: *Zavaros tükkörkép, Sikoltó tegnapiok, A szavak mint varázsige, A turulmadár szíve, Égő avar, Szakadt könnycseppek, Természetvarázs, Gondolatok a távolból, Sóbaj az éterhez, A Tejút túloldalán, Világunk mágiája, A múlt üzenete és Kiáltások Istenhez* címekhez 113 vers tartozik. A nyitó vers az *Álmok jegyese*.

Az álmok jegyesét megedzette az élet. Nem kergeti az álmokat, de vannak álmai, amelyek szigorúan a valóság talaján állnak és megvalósíthatók.

A Lelkembe olvasztott percek című versében elmondja, fontos a múlt őrzése, hogy előre tudjon menni.

Ágota tizenöt évesen is, és ma is szereti a romantikus elemeket a verseiben. Az elvagyódás, az emlékek kutatása, megtartása, az előretekintés, a távlatokba merengés a kortárs költészetből sem hiányzik.

A vers olyan adomány az arra vágó léleknek, ami az égi szférákba vezetheti el az embert. Nélkülözhetetlen ahhoz, hogy jobbak, hogy embe-
ribb emberek legyünk.

2005-ben megjelent egy interjú Ágotával, s a végén engem is megkérdeztek, hogy látom az ifjú tehetség jövőjét. Ezt nyilatkoztam: „*Ágota igazí őstehetség. Remekül ért gondolatainak versbe öntéséhez. Főként a szabadvers iránt érzékeny, de igyekszik alkalmazkodni a kötöttebb műformához is, mint a szonett-bez. Rendkívül tág érdeklődésű, érettebb a korosztályánál. Sokszor tanulmányainál is előrébb halad olvasmányáiban. Szép jövőt jósolok neki, s biztos vagyok abban, a költészet iránti elköteleződése tartós marad.*”

Úgy érzem, ennek a nagyon tanáros megnyilatkozásnak elég az utolsó mondatára figyelni, mert jól éreztem, a költészet iránti elköteleződése megmaradt: Ágotának 2021-ben, tizenhat évvel később megjelent egy új kötete, *Kezdetben, mégis vihar* címmel a Fiatal Írók Szövetsége kiadásában. Nagyon megható volt, hogy Terényben, 2021. július 10-én, szeretettel és hálával ajánlotta könyvét nekem, mint versei első olvasójának, első mentorának.

A *Kezdetben, mégis vihar* felbecsülhetetlen intellektuális kalandot jelentett számomra. Hetekig olvastam, olvastam, s fedeztem fel napról napra a titkokat. Szellemi kihívást jelentett minden vers, s nagyon élveztem a poszt-avantgárdnak mondható kötetet. Eliot, Kassák Lajos, Nemes Nagy Ágnes, József Attila, Pilinszky János és még számtalan alkotó a magyar- és világirodalomban! Mind örülnétek, hogyha tudnátok, milyen építő hatással vagytok az új, XXI. századi fiatal költőnemzedékre!

Kétség nem fér ahhoz, hogy Katona Ágotának egyéni stílusa, sajátos, rá jellemző látás- és ábrázolásmódja van, de hogy hatottak rá a modernnek, az izmusok, azt bizton állíthatom. Ahhoz, hogy így írjon valaki, sokat kell tanulni, tapasztalni, kísérletezni, bírálatokat hallgatni, műhelymunkákban részt venni, s írni, írni, írni, csiszolni, javítani, stilizálni, sokszor átgondolni, s újból csiszolni, kihúzni, újat írni.

Így készült az első felnőttkori verseskötet, amelyet a szerző kollázsai díszítenek, s bontják ciklusokra. A tematika változatos: a modern kor emberének létérzése, a férfi-nő egymást erősítő vagy gyengítő viszonya finom erotikával, a természet és az ember, az elmúlás, a betegség, a pusztulás, az élni akarás.

A kötet nyitóverse ez utóbbi kettő lenyomata; címe beépül a vers kezdő sorába:

*„SZŰZFÖLD, az ártatlanság rokona,
el kell válnia a barázdált
domboktól. A széllelkések
kiszolgáltatnak a négy
elemnek. Tűzkar, fémlábak.
Fekete lomb nyeli az utakat,
az alig érintett avarban napjárta
folt, élnek az anyafák.”*

Ágotának fiatal felnőttként szembe kellett néznie a halállal. Két asszony nevelte, s mindkettőt, a nagymamáját és az édesanyját is elvesztette. A *Kettes tudó* a téma mesteri sűrítése.

*„A lemeztelenített erdő, méhében a sóbarlanggal
rideg levegőt kínál. A tudó páros szerv, egy*

*maradt belőle. A másik kórteremben
hallgatnak az altestről, nem siratnak köhköket,
csak elveszik a tárgyért és tisztára nyalják.*

*Kiköpik a csontot. A kórház mifje védtelen,
az időjárás-jelentés mellé pornó töltődik be,
mondanám, hány fok. Egy arcon folyadék.
A hideg üreges, amennyire lehet, öltözzünk fel.*

*Kastély volt ez is, barokk kútjából galambok ittak.
A kápolna körül rózsakert, főúri séták behszíne.
Magánterület, év vége, állati csend van.
Lepedőbe csomagolt halottak,
féhér zsákban várakozó szennyes.”*

Katona Ágota szabadverseiben áramolnak a gondolatok újabb és újabb verssort igényelve maguknak. A szakaszok is szabad elrendezésűek, némelynél számozott, mint az *Ívrombolás* címűben, amely négy számozott egységből áll. A harmadik részben megnevezett *Requiem* hangulata hatja át az egész verset.

Gyönyörű versnek tartom az *Égés, hamu, albedó* címűt, mert édesanyja halálának sejtetése, tragikus valósággá válásának és a gyásznak a költői leírása.

*„Virágok a vízben, sodrásban,
Dunában, a parton egész családok,
kéiegett egy kolostor. Margarétát kértem,
féhér krizantémot hoztak.*

*Az anyai kéz az emlékeimben
a halál allegóriája. Kórházi csempék
között vág utat magának a fagy.
Boka, lábszár, tüdő, a látható hideg
egyetlen nap leforgása alatt
ér el a létfontosságú szervekig.
A rokonok kiöntenek egy pohár
delet, kezükbe a vérkeringés melege,
harminchat fok, hőségriadó. Rubák
maradnak, és a vérem marad, egyszerű
dolgok. A vérem marad anyai vér,
fél évig nem viselek pirosat.”*

A XXI. századi fiatal lány életérzése szólal meg a *Védőkör* című versben.

„Követelem a személyes
vadont. A gyarmatosított erdők
kétszeres erővel törnek az égnek,
koronafélnétség nélkül.

Mesélek a boszorkányokról,
amit mondok, felhasználják
ellenem. Nem érek fel
idegenek szájáig.

Legyen a felékszerezettek
találkozása ez a kör.
Ami felhevült, alig lebet
viselni, hiába nincs fémből.

A testem éghető, menedék.
Jól táncolnak velem a lángok.
lány vagyok, páratlan,
elfoglalt szervekkel.”

Katona Ágota verseiben a természet elemei is szerepet kapnak, a föld, a levegő, a tűz, a víz, az erdő, a kert, az ösvény, az épület, az emelet. Szere-tem verseinek őszinteséggel, nyíltsággal fel- és kitarulkozását, játékos-pajkos finom erotikáját, s a jó helyen, épp ott, ahol kell, kimondott-leírt latin vagy francia eredetű szavakat.

Új latin

Egy azúr-parti város nyelvét
beszélő férfi gallérián az ujjam.
Az tán mellbimbók rózsabokra.
Érzem a fekete domboldalt,
macskasimogatás. Még közelebb
jutnék hozzá, ha az ajkán túl
engednének a latintól elszakadt
igék. Arcvonásainkban egy világos
provincia, sérült amfiteátrum
a város peremén, ahol a fűben
összegyűlő felbőkön nyugatnak
gázolunk, amíg el nem tűnik a nap.
Az ó nyelvé: lo sorèlh.

A kedvencem a verskezdő hasonlata és az utolsó mondata miatt a *Magánlevél*:

„A hivatalos nyelv, amit velem szemben használasz,
mint megkerülni egy tavat. Képtelen vagyok eldönteni,
hogy a karcolások miatt leértékelt mosógépnek,
vagy a megcélzott heggynek szól. Keresem
az autóst, aki nekiment a behajtani tilos táblának.
Piros körök az embereken. Fehér vonalak az úton.
Viseljek rúzsot, írásban kéred, viseljek csipkét.
Befékszel a holdkaréjba, a másik oldalát
elfelejtet. Ameddig ébren tűröd meg
az éjszakát, félek egyedül aludni, akár
a vonal, akár az ágy túloldalán vagy.
Amíg alszom, a következő leveled címe
erdő/rom/ ipartelep. Az úttévesztés mint
nem polgári erény. Aztán mégis hibajegyzék
hozzám, pontjai a bőrről és a kellemetlen
megjegyzésekről szólnak. Kedvem lenne
magassarkúban tévedni el a hátadon.”

A versek között kettőn megakadt a szemem a szerkesztése miatt, a *Határ folyórajz* és a *Határkövonal* címűeken. Bizonyos szavak után számok vannak, s a második versszakban ezen számokhoz még gondolatok tartoznak. Olvasható folyamatában és úgy, hogy a számokhoz mindjárt hozzáolvassuk a hozzá tartozó számozott gondolatot. Íme, az egyik vers:

Határ folyórajz

*Vadpatakok¹ válnak ki
a térképből, kanyarokkal veszik
körbe a biztos pontokat. Egységünk
sérülékeny. Dobbártya szakad,
a szférák határán szent írásokat
eresztünk össze, megszámozzuk
a hangok jogait. Első paragrafus.
Eltűnik a mederben, az elme
érbálózatából³ nincs kijárat.*

¹ Kényelmetlen vízállás, a Duna
holtágai. Időszakosan telítődő
pincék áradásában.

² A zaj befed.

³ Lehetetlen és.

Katona Ágota verseiben a formai játék, a tudatosan megválasztott versforma és képeinek posztmodern varázsa teljes egységben tárja fel a költő fájdalmát, vesztességét, érzés- és gondolatvilágát.

Élvezetes és elgondolkodtató volt az a hetven perc, amelyet a költői esten megtudhattunk Katona Ágotáról és költészetéről.

*„Az égi szerelem felé is vezet egy sugárút,
átszúrja a bordák közötti teret.”*

Katona Ágota

Ágotát kimondhatatlan erő hajtja gyermekkori álmainak megvalósítása felé. A költői est végén sok sikert kívántam neki ezen az úton és a jól megérdemelt boldogságot, lelki békét, örömet, hiszen az égi szerelem mellett a földi szerelem felé is vezet sugárút, s Ágota mindkettőre rálelt.